

**UDRUŽENJE SUDIJA/SUDACA
U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE**

PRAVO I PRAVDA
ČASOPIS ZA PRAVNU TEORIJU I PRAKSU

SARAJEVO, GODINA XXIV, BROJ 1., 2026.

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U PRAKSI VRHOVNOG SUDA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Sažetak: *Primjenom mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom oživotvoruje se osnovni pravni princip da niko ne može zadržati korist koju je stekao izvršenjem krivičnog djela. U posljednjoj dekadi u Federaciji Bosne i Hercegovine učinjeni su značajni koraci kako na polju normativnog regulisanja ovog instituta, tako i na polju unapređenja njegove primjene u sudskoj praksi. Taj napredak je ipak praćen i određenim poteškoćama u praktičnoj primjeni posebnog zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene krivičnim djelom, gdje je sudska praksa Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine morala da iznjedri tumačenja odredbi čija je primjena u praksi to zahtijevala. U tom smislu nastala praksa se može posmatrati kroz stavove koji se odnose na primjenu privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom i one koji se odnose na trajno oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u sudskoj odluci nakon provedenog krivičnog postupka. Ovaj rad se bavi primjenom materijalnih i procesnih zakonskih odredaba o trajnom oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u redovnom krivičnom postupku, s aspekta sudske prakse Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, apostrofirajući pitanja u vezi s primjenom onih zakonskih odredbi za koje je u praksi bilo potrebno tumačenje i zauzimanje stavova od strane Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine. Uz kratak osvrt na primjenu ostalih odredaba o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, dat je jezgrovit prikaz praktičnih aspekata primjene ovog instituta u krivičnom postupku. Cilj je prvenstveno da jednim takvim prikazom budu obuhvaćena sva pitanja primjene zakonskih propisa o trajnom oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u redovnom postupku, s aspekta sudske prakse Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, koja je relevantna za područje Federacije, ali istovremeno, zbog sličnosti određenih zakonskih rješenja, može biti od koristi i za sve pravnike praktičare u Bosni i Hercegovini te eventualno poslužiti kao osnov za buduće zakonske izmjene.*

Ključne riječi: *imovinska korist stečena krivičnim djelom, imovina, oduzimanje imovinske koristi stečene krivičnim djelom, redovni postupak oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom.*

Summary: *The application of the measure of forfeiture of proceeds of crime gives effect to the fundamental principle that no person may retain the benefit obtained through the commission of a criminal offence. Over the past decade, significant progress has been made in the Federation of Bosnia and Herzegovina both in the normative regulation of this legal institute and in improving its application in judicial practice. However, this progress has also been accompanied by certain difficulties in the practical application of the special legislation governing the forfeiture of proceeds of crime, requiring the case law of the Supreme Court of the Federation of Bosnia and Herzegovina to provide interpretations of provisions whose practical application raised various issues. In this regard, current case law may be viewed through jurisprudence relating, on the one hand, to the provisional securing of assets for the purpose of ensuring the forfeiture of proceeds of crime and, on the other hand, to the permanent forfeiture of proceeds of crime ordered in a court decision following the conclusion of criminal proceedings. This paper examines the application of substantive and procedural legal provisions governing the permanent forfeiture of proceeds of crime in regular criminal proceedings, from the perspective of the case law of the Supreme Court of the Federation of Bosnia and Herzegovina, with particular emphasis on issues concerning the application of legal provisions that required judicial interpretation in practice. Alongside a brief overview of the application of other provisions concerning the forfeiture of proceeds of crime, the paper provides a concise presentation of the practical aspects of applying this legal institute in criminal proceedings. Its primary aim is to offer a comprehensive overview of issues relating to the application of legal regulations governing the permanent forfeiture of proceeds of crime in regular proceedings, from the perspective of the case law of the Supreme Court of the Federation of Bosnia and Herzegovina. Although this case law is primarily relevant within the territory of the Federation, due to the similarity of certain legal solutions, it may also prove useful to legal practitioners throughout Bosnia and Herzegovina and may potentially serve as a basis for future legislative amendments.*

Keywords: *proceeds of crime, property, forfeiture of proceeds of crime, regular procedure for forfeiture of proceeds of crime.*

1. Uvod

Oduzimanjem imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom sudskom odlukom kojom se optuženi oglašava krivim ili drugim odlukama kada to zakon propisuje, oživotvoruje se jedno od osnovnih pravnih načela prema kojem niko ne može zadržati imovinsku korist koju je stekao izvršenjem krivičnog djela. Time se postiže restitucija, vraćanje na stanje prije izvršenja krivičnog djela kao protivzakonite radnje, povodom koje je vođen krivični postupak. U teoriji se govori da se oduzimanjem imovinske koristi stečene krivičnim djelom ostvaruje vrhovni pravni princip – postizanje pravde, te niz posebnih ciljeva koji su bili inspiracija zakonodavcu za donošenje i unapređenje zakonskih rješenja po pitanju primjene ovog instituta. Posebno se ističe shvatanje instituta oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom kao instrumenta suzbijanja organizovanog i privrednog kriminala i korupcije, kao oblika kriminaliteta koji nose najveću prijetnju modernom društvu. Stoga je razvoj mehanizama oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom u značajnoj mjeri reakcija na razvoj i širenje ovih oblika kriminaliteta.

Pošto je oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom krivičnopravni institut, osnovna pretpostavka primjene ove mjere jeste učinjenje krivičnog djela, dok ostale pretpostavke ponajprije ovise od prirode ovog instituta, koju određuje domaće zakonodavstvo.¹

U naše pravo je mjera oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom uvedena 1959. godine izmjenom Krivičnog zakonika FNRJ iz 1951. godine² i to kao posebna krivičnopravna sankcija - mjera sigurnosti. U Krivičnom zakonu SFRJ iz 1977. godine³ oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom je propisano kao posebna (sui generis) mjera, na način kako je to u principu regulisano i u trenutno važećem Krivičnom zakonu Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: KZ FBiH).⁴ Takva pravna priroda mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, gdje ona ne predstavlja ni krivičnopravnu sankciju, a ni pravnu posljedicu osude, nego posebnu krivičnopravnu mjeru, prihvaćena je i u mnogim drugim

¹ Ivičević, E., Utvrđivanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom u hrvatskom pravu i sudskoj praksi, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 11, broj 1/2004, str. 217-238.

² „Službeni list FNRJ“ broj 13/51, 30/59, 11/62, 31/62, 37/62, 15/65 i 15/67.

³ „Službeni list SFRJ“ br. 44/76-1392, 36/77-1478, 56/77-1982, 34/84-895, 37/84-933, 74/87-1743, 57/89-1441, 3/90-63.

⁴ „Službene novine FBiH“ broj 36/2003, 21/2004, 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016, 75/2017, 31/2023 i 58/2025.

Emir NERADIN,

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U
PRAKSI VRHOVNOG SUDA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE (69-87)

državama, uključujući i države iz našeg regiona. Kao specifična (*sui generis*) mjera ona ne služi ostvarivanju svrhe kažnjavanja, tj. nije punitivnog karaktera, jer se njome ne ograničavaju, niti oduzimaju dobra učinitelja, nego ima za cilj uspostavu stanja kakvo je bilo prije učinjenja krivičnog djela, tj. da učinitelj ne zadrži korist koju je stekao učinjenjem krivičnog djela. Takvo shvatanje je omogućilo određena zakonska rješenja koja su karakteristična za ovaj institut, kao što su da utvrđivanje krivnje nije neophodno za primjenu ove mjere, da je oduzimanje imovinske koristi moguće i od osoba na koju je korist prenesena pod određenim uvjetima, da se postupak za utvrđivanje imovinske koristi može provesti i kada krivični postupak nije moguće voditi u određenim slučajevima, podjela tereta dokazivanja kod proširenog oduzimanja imovinske koristi, itd.

Zbog značaja uspostave efikasnih mehanizma oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i po tom pitanju saradnje između država na međunarodnom nivou, ovo pitanje je tretirano u nizu multilateralnih akata, koji su u značajnoj mjeri i uticali na uvođenje i oblikovanje instituta oduzimanja imovinske koristi u nacionalne pravne sisteme. Tako je potrebno pomenuti konvencije donesene u okviru Ujedinjenih nacija, kao što su Konvencija UN-a protiv nezakonitog prometa opojnim drogama i psihotropnim supstancama od 19.12.1988. godine, Konvencija protiv transnacionalnog organizovanog kriminaliteta iz 2000. godine (Palermo konvencija) i Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije (stupila na snagu 2005. godine),⁵ zatim konvencije donesene u okviru Vijeća Evrope, kao što su Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda sa protokolima (EKLJP), Krivično-pravna konvencija Vijeća Evrope protiv korupcije iz 1999. godine, Konvencija Vijeća Evrope o pranju, traganju, oduzimanju i privremenom oduzimanju prihoda stečenoga krivičnim djelom i

⁵ U ovim međunarodnim konvencijama države članica su prihvatile obaveze donošenja niza mjera kojima će omogućiti otkrivanje, privremeno i trajno odzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima zloupotrebe opojnih droga ili imovine čija vrijednost odgovora visini takve dobiti, te mjere za otkrivanje, utvrđivanje i privremeno osigurnje imovine i sredstava radi oduzimanja, uključujući i pristup bankama (Konvencija UN-a protiv nezakonitog prometa opojnim drogama i psihotropnim supstancama), uvođenje mjera kojima će se osigurati oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima organiziranog kriminala, raspodjelu tereta dokazivanja porijekla imovine, uspostavu mehanizama efikasne međunarodne saradnje i raspolaganja sa oduzetom imovinom (Palermo konvencija), privremeno i trajno oduzimanje imovine stečene koruptivnim krivičnim djelima, upravljanja takvom imovinom, te odzimanja imovinske koristi stečene izvršenjem pomenutih krivičnih djela bez donošenja krivične presude (Konvencija UN-a protiv korupcije).

Emir NERADIN,

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U
PRAKSI VRHOVNOG SUDA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE (69-87)

o finansiranju terorizma iz 2005. godine,⁶ te dokumenti Evropske unije, kao što su niz Okvirnih odluka Vijeća Evropske unije (br. 2001/500/JHA, 2003/577/JHA, 2005/212/JHA i 2006/783/JHA) i Direktiva o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene krivičnim djelima u Evropskoj uniji iz 2014. godine (br. 2014/42/ EU).⁷

2. Zakonski okvir za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u Federaciji Bosne i Hercegovine

Odredbe o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u Federaciji Bosne i Hercegovine sadržane su u osnovnom krivičnom zakonodavstvu, i to materijalnopravne u Krivičnom zakonu Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: KZ FBiH)⁸, a procesnopravne u Zakonu o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu ZKP FBiH),⁹ te posebnom zakonu Zakonu o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH (u daljem tekstu: ZONSIKD) koji je donesen 2014. godine.¹⁰

KZ FBiH sadrži odredbe o osnovama i načinu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom te principu supsidijarnosti oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u odnosu na zaštitu oštećenog, dok ZKP FBiH sadrži odredbe o postupku za primjenu mjera sigurnosti (čl. 413-420.).

Nedovoljna efikasnost primjene instituta oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u praksi je rezultirala donošenjem ZONSIKD-a 2014. godine, kao *lex specialis* zakona u ovoj oblasti, koji je stupio na snagu 11.09.2014. godine i počeo se primjenjivati šest mjeseci nakon toga. Ovaj zakon na mnogo sveobuhvatniji način i preciznije reguliše oblast oduzimanja

⁶ Vezano za EKLJP bitno je pomenuti pravo na pravično suđenje iz člana 6. i pravo na imovinu iz člana 1. Protokola broj 1 uz EKLJP, dok je ostalim pomenutim konvencijama predviđeno usvajanje mjera kojima se unapređuje efikasnost, definišu određeni pojmovi i unapređuje saradnja na međunarodnom polju.

⁷ Ovi dokumenti uspostavljaju osnovne principe kojih se države članice moraju držati kod zakonskog uređenja ove oblasti, definišu određeni osnovni pojmovi i nalaže uspostavljanje učinkovitih mehanizama odzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

⁸ "Službene novine Federacije BiH" br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16, 75/17, 31/23 i 58/25.

⁹ "Službene novine Federacije BiH" br. 35/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13, 59/14, 74/20.

¹⁰ "Službene novine Federacije BiH" br. 71/14.

Emir NERADIN,

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U
PRAKSI VRHOVNOG SUDA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE (69-87)

imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Između ostalog, detaljno definiše osnovne pojmove korištene u zakonu, redovan postupak za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, poseban postupak za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, osiguranje oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, upravljanje oduzetom imovinom, uključujući i organizacijske odredbe u vezi s Federalnom agencijom za upravljanje oduzetom imovinom, pa čak i odredbe kojima se regulišu određena pitanja pokretanja i vođenja finansijskih istraga.

Prema odredbi člana 3. ZONSIKD se primjenjuje samo u postupcima koji se vode zbog krivičnih djela za koja se mogu izreći kazne zatvora u trajanju od tri godine ili teža kazna. Članom 1. ZONSIKD je propisano da se odredbe drugih zakona kojima se uređuje materija oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom primjenjuju ako tim zakonom nije drugačije propisano. To znači da nakon početka primjene ovog zakona imamo različite zakonske okvire oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, zavisno od visine propisane kazne za krivično djelo u pitanju. Za krivična djela sa propisnom kaznom zatvora manjom od tri godine (ili novčanom kaznom) primjenjuju se odredbe KZ FBiH i ZKP FBiH¹¹, dok se za krivična djela sa propisnom kaznom zatvora od tri godine i više primjenjuju primarno odredbe ZONSIKD-a, zatim odredbe KZ FBiH i ZKP FBiH na čiju primjenu se ZONSIKD izričito poziva u članu 2. (koje se odnose na podneseni imovinskopravni zahtjev koji isključuje oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom), te odredbe KZ FBiH i ZKP FBiH u odnosu na koje ZONSIKD ne sadrži drugačija rješenja (član 1. stav 3. ZONSIKD), ili jednostavnije rečeno, koje nisu u suprotnosti sa ZONSIKD. Nadalje, kada je u pitanju početak primjene odredaba ZONSIKD, potrebno je razlikovati materijalne od procesnih odredbi tog zakona. Naime, kada su u pitanju materijalnopravni uvjeti za oduzimanje imovinske koristi važi pravilo prema kojem se na učinitelja krivičnog djela primjenjuje zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela (ako je u pitanju prenošenje imovinske koristi na druge osobe, onda zakon koji je važio u vrijeme prenošenja te imovinske

¹¹ Za krivična dela sa propisanom kaznom zatvora manjom od tri godine primjenjuje se odredbe člana 416. ZKP FBiH koja propisuje da se privremene mjere osiguranja sud određuje po odredbama koje važe za izvršni postupak. Međutim, 2005. godine su odredbe o sudskim mjerama osiguranja prebačene iz Zakona o izvršnom postupku FBiH u Zakon u parničnom postupku FBiH, pa slijedi da se na krivična djela sa propisanom kaznom zatvora manjom od tri godine, kada su u pitanju sudske mjere osigurana, imaju primjeniti odredbe Zakona o parničnom postupku FBiH.

Emir NERADIN,

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U
PRAKSI VRHOVNOG SUDA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE (69-87)

koristi).¹² Početak primjene procesnih odredbi ZONSIKD regulisan je odredbom člana 38. stav 1. toga zakona,¹³ i pod uvjetima koji su propisani tim zakonom procesne odredbe se mogu primijeniti na radnje koje su preduzete prije početka njegove primjene.¹⁴

Period primjene posebnog zakona od 2015. godine do danas, pored toga što je pokazao njegove prednosti i nedostatke, iznjedrio je značajnu sudsku praksu po pitanju oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Iako se veći dio sudske prakse Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vrhovni sud FBiH) odnosi na primjenu privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom, koja materija je regulisana na jedan potpuno novi način, različit od ranijeg modela, o nekim značajnim pitanjima vezanim za trajno oduzimanje imovinske koristi stečene krivičnim djelom Vrhovni sud FBiH je u svojim odlukama također dao tumačenje i zauzeo stavove. Budući da je materija oduzimanja imovinske koristi dosta široka, ovaj rad se fokusira na redovan postupak oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom i to ona pitanja u vezi kojih je primjenjujući gore pomenute važeće zakone, u svojim odlukama stavove zauzeo Vrhovni sud FBiH.

3. Osnovi oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom

U članu 114. stav 1. KZ FBiH i članu 2. stav 1. ZONSIKD sadržan je osnovni princip prema kojem niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom, što predstavlja osnov za oduzimanje imovinske koristi u krivičnim postupcima, dok član 2. u stavu 2. ZONSIKD također propisuje da trajno oduzeta imovina postaje vlasništvo Federacije Bosne i Hercegovine.

¹² Vidjeti presudu Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 023899 19 Kž 28 od 16.12.2019. godine, objavljeno u: *Bilten sudske prakse Vrhovnog suda FBiH, broj 1-2, Sarajevo, 2020., str. 33*).

¹³ U prijelaznim i završnim odredbama ZONSIKD-a propisano je da će se postupci u predmetima osiguranja odzimanja i odzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u kojima je do dana početka primjene tog zakona donesena prvostepena odluka, nastaviti po odredbama koje su bile na snazi u vrijeme pokretanja tih postupaka, dok će se primijeniti odredbe ZONSIKD-a ako nije bila donesena odluka o osiguranja oduzimana ili oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom ili u slučaju ukidanja prvostepene odluke i vraćanja na ponovno odlučivanje, odnosno suđenje (član 38. ZONSIKD).

¹⁴ Rješenje Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 031067 21 Kž 16 od 10.02.2022. godine.

Emir NERADIN,

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U
PRAKSI VRHOVNOG SUDA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE (69-87)

Iz odredbe člana 115. KZ FBiH proizlazi da imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom može činiti novac, predmet od vrijednosti i svaka druga imovinska korist koja je pribavljena krivičnim djelom, dok je odredbom člana 4. stav 1. ZONSIKD definisana „imovina“ kao stvari i prava koja je stekao učinitelj krivičnog djela ili povezana osoba, a obuhvata sve stvari i prava koje mogu biti predmet izvršenja, pri čemu se posebno navode nekretnine i pokretne, potraživanja, poslovni udjeli, vrijednosni papiri, novac, umjetnine, plemeniti metali i drago kamenje, a imovinska korist pribavljena krivičnim djelom definisana je kao svako povećanje ili sprečavanje smanjenja imovine koja potiče od krivičnog djela (član 4. stav 2. ZONSIKD).

Odredbom člana 114. KZ FBiH, pored navođenja principa da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom, propisano je da će se takva korist oduzeti od učinitelja sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je krivično djelo učinjeno, pod uvjetima koje propisuje zakon. Iz ove odredbe proizlazi da je sudska odluka kojom je utvrđeno da je učinjeno krivično djelo pretpostavka za primjenu mjere oduzimanja imovinske koristi. Ta odluka (kada se ima u vidu i odredba člana 417. stav 1. ZKP FBiH) može biti presuda kojom se optuženi oglašava krivim, rješenje o primjeni vaspitne mjere (prema maloljetnim osobama) i presuda kojom se utvrđuje da je optuženi učinio protivpravno djelo u stanju neuračunljivosti (član 410. ZKP FBiH). Imovinska korist pribavljena krivičnim djelom oduzet će se i presudom kojom se pravna osoba oglašava odgovornom za krivično djelo učinitelja u skladu sa zakonom (član 144. KZ FBiH).

Članom 10. stav 1. ZONSIKD propisano je da sud imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom utvrđuje presudom kojom je optuženi oglašen krivim, dok se, za razliku od ZKP FBiH, u ovom zakonu ne pominju druge sudske odluke koje bi mogle sadržavati odluku o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.¹⁵

Ovdje je bitno pomenuti stav sudske prakse da se mjera oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom može izreći presudom kojom se optuženi oglašava krivim za učinjenje određenog krivičnog djela samo ukoliko je u činjeničnom opisu tog djela u izreci presude navedeno da je njegovim učinjenjem optuženi pribavio imovinsku korist.¹⁶ To se naravno

¹⁵ U sudskoj praksi se još nije postavilo pitanje kako postupiti u slučaju donošenja odluka koje, za razliku od ZKP FBiH, u ZONSIKD nisu pomenute kao odluke kojima se utvrđuje i oduzima imovinska korist pribavljena krivičnim djelom.

¹⁶ Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 03 0 K 007924 12 Kž 8 od 22.05.2013. godine, objavljeno u: *Bilten sudske prakse Vrhovnog suda FBiH broj 1-2*, Sarajevo, 2013., str. 4-5).

Emir NERADIN,

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U
PRAKSI VRHOVNOG SUDA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE (69-87)

odnosi i na druge prethodno pomenute vrste sudskih odluka kojim se može izreći ova mjera. U izreci presude će uvijek biti navedeno da je učinitelj pribavio određenu imovinsku korist kada je to obilježje krivičnog djela (npr. kod krivičnih djela Krađa iz člana 286. KZ FBiH ili Utaja iz člana 290. KZ FBiH, kod kojih je postupanje s ciljem pribavljanja protivpravne imovinske koristi zakonsko obilježje bez kojeg ne mogu postojati, ili npr. krivično djelo Zloupotreba položaja ili ovlasti iz člana 383. KZ FBiH, ako je ostvareno obilježje pribavljanja kakve koristi sebi ili drugom). Kod krivičnih djela kod kojih pribavljanje imovinske koristi nije obilježje bića krivičnog djela, ali se radi o takvim krivičnim djelima da se njihovim izvršenjem može pribaviti (protivpravna) imovinska korist, da bi se ona i oduzela neophodno je da sud u izreci presude utvrdi sticanje takve koristi (npr. u presudi kojom se optuženi oglašava krivim zbog krivičnog djela Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238. KZ FBiH, koje je u pravilu povezano sa sticanjem protivpravne imovinske koristi).¹⁷ Pri tome neće biti dovoljno da se u izreci navede da je optuženi opisane radnje preduzeo u cilju pribavljanja protivpravne imovinske koristi, bez da se naznači da je takvu korist doista i stekao.¹⁸ Ovdje je značajno ukazati na obavezu primjene pravila o vezanosti presude i optužbe (član 295. ZKP FBiH), prema kojem, da bi se sticanje imovinske koristi naznačilo u izreci presude, potrebno je da takva naznaka bude sadržana u potvrđenoj optužnici, odnosno optužnici izmijenjenoj na glavnom pretresu.

¹⁷ U presudi Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 03 0 K 009103 21 Kžk 2 od 28.07.2021. godine, kojom su optuženi oglašeni krivim zbog krivičnog djela Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238. stav 1. u vezi člana 31. KZ FBiH, izrekom presude utvrđeno je da su optuženi: "od kraja 2011. godine do 16.04.2012. godine, ..., svjesni da je neovlaštena prodaja opojnih droga zabranjena, ... u više navrata, zajedno prodavali opojnu drogu kokain S.S. i K.A., ... na koji način su stekli imovinsku korist u iznosu od najmanje 300,00 KM.", pa je sud mogao da im izrekne i mjeru oduzimanja imovinska korist pribavljena krivičnim djelom na način da su obavezani da na isplatu iznosa od po 150,00 KM u korist budžeta Federacije Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana od pravomoćnosti presude.

¹⁸ "Naime, u opisu djela je sadržana konstacija da je optuženi J.Č. organizirao grupu ljudi radi vršenja kaznenog djela neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238. stv 2. u vezi sa stavom 1. KZ F BiH, sve radi sticanja protivpravne imovinske koristi, ali isti ne sadrži naznaku da je ovaj i ostali optuženi i stekao, odnosno da su stekli imovinsku korist činjenjem tog kaznenog djela, a na ovaj nedostatak je osnovano ukazano žalbama branitelja optuženih" – navedeno u presudi Vrhovnog suda FBiH broj 03 0 K 007924 12 Kž 8 od 22.05.2013. godine, objavljeno u: *Bilten sudske prakse Vrhovnog suda FBiH broj 1-2*, Sarajevo, 2013., str. 4-5).

Emir NERADIN,

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U
PRAKSI VRHOVNOG SUDA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE (69-87)

Posebno pitanje, o kojem se sudska praksa tek treba izjasniti, tiče se veze između krivičnog djela za koje se optuženi oglašava krivim i imovinske koristi stečene krivičnim djelom koja se oduzima po pravilima proširenog oduzimanja imovinske koristi, tj. kada se utvrdi da postoji dovoljno dokaza da se opravdao vjeruje da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom (ali ne izvršenjem onog krivičnog djela za koje se optuženi oglašava krivim), a počinitelj ne pruži dokaze da je zakonito pribavljena.¹⁹ Iako su od instituta proširenog oduzimanja imovinske koristi bila velika očekivanja sa donošenjem posebnog zakona, u dosadašnjoj sudskoj praksi pred Vrhovnim sudom FBiH nije bilo predmeta u kojima se raspravljalo o ovom pitanju (što samo po sebi ne znači da ih neće biti u budućnosti), pa su u tom pravcu, za sada, izostali stavovi sudske prakse.²⁰

Prema odredbama KZ FBiH i ZONSIKD imovinska korist pribavljena krivičnim djelom se može oduzeti od optuženog ili osobe na koju je imovinska korist prenesena, odnosno povezane osobe. Uvjeti za oduzimanje imovinske koristi od osobe na koju je prenesena prema članu 115. stav 1., druga rečenica KZ FBiH, su da je na tu osobu imovinska korist prenesena bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti, te je ona znala i mogla znati da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom.

Prema KZ FBiH, povezana je osoba na koju je imovinska korist prenesena bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti, a koja je znala ili mogla znati da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom. ZONSIKD u članu 4. stav 1. tačka d) definiše povezane osobe kao: podstrekača ili pomagača (iako su oni saučesnici u izvršenju krivičnog djela), pravnog sljedbenika počinitelja i saučesnika u krivičnom djelu ili druge fizičke ili pravne osobe za koje sud utvrdi da su na njih prenesene stvari ili prava koja predstavljaju imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom, a da to prenošenje nije bilo u dobroj vjeri.

¹⁹ Poređenja radi vidjeti npr. odluku Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj I Kž-Us-83/2021-4 od 27.01.2022. godine u kojoj se, između ostalog, navodi: "Pri tome treba reći da je pogrešan stav prvostupanjskog suda koji smatra da je u odnosu na odluku o proširenom oduzimanju imovinske koristi neophodno da činjenični opis inkriminiranog kaznenog djela sadržava i opis okolnosti iz kojih proizlazi nerazmjer između imovine optuženika i njegovih zakonitih prihoda. Naime, kako to ispravno u žalbi navodi USKOK, imovinska korist počinitelja koja je obuhvaćena proširenim oduzimanjem, ne mora potjecati od njegove kriminalne aktivnosti za kazneno djelo za koje je osuđen i ne veže se izravno uz to djelo."

²⁰ Institut proširenog oduzimanja imovinske koristi je primjenjen u presudi Suda Bosne i Hercegovine broj S1 2 003344 11 Kž 4 od 19.05.2011. godine.

Emir NERADIN,

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U
PRAKSI VRHOVNOG SUDA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE (69-87)

ZONSIKD prije svega povezanu osobu određuje kao podstrekača, pomagača, pravnog sljednika učinitelja i saučesnika u krivičnom djelu, ili druge fizičke i pravne osobe za koje sud utvrdi da su na njih prenesene stvari ili prava koja predstavljaju imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom, a da to prenošenje nije bilo u dobroj vjeri. Ako se zanemari u suštini suvišno naglašavanje određenih svojstava (podstrekač, pomagač, sljednik)²¹, vidimo da ZONSIKD, za razliku od KZ FBiH, ne pruža zaštitu nesavjesnom sticatelju imovine koji je platio punu naknadu, pa slijedi da je za utvrđivanje svojstva povezane osobe potrebno je da su ispunjena dva uvjeta – da sud utvrdi da su na povezane osobe prenesene stvari ili prava koja predstavljaju imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom i da to prenošenje nije bilo u dobroj vjeri.²² Interesantno je ukazati da odredba člana 10. stav 3. ZONSIKD-a, u dijelu kojem govori o sadržaju prijedloga za oduzimanje imovinske koristi od povezane osobe, ne slijedi prethodno pomenutu odredbu, jer kao sadržaj prijedloga predviđa i dokazuje da je imovina stečena izvršenjem krivičnog djela prenesena bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti radi onemogućavanja oduzimanja.

4. Način oduzimanja i utvrđivanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom

KZ FBiH u odredbi člana 115. stav 1. predviđa da se od učinitelja oduzima novac, predmeti od vrijednosti i svaka druga imovinska korist koja je pribavljena krivičnim djelom, a ako takvo oduzimanje imovinske koristi u izvornom obliku nije moguće, učinitelj će se obavezati na isplatu novčanog iznosa srazmjernog pribavljenoj imovinskoj koristi. Oduzimanje imovinske koristi na istovjetne načine je moguće i od osobe na koju je prenesena imovinska korist uz uvjete propisane zakonom. Iz navedenog slijedi da se primarno oduzimaju predmeti i svaka druga imovinska korist u obliku u kojem su stečeni, a to će najčešće biti slučaj kada su takvi predmeti ili novac privremeno oduzeti u toku krivičnog postupka i služili kao dokaz, ako su osigurani privremenim mjerama osiguranja ili ako je utvrđeno da ih učinitelj

²¹21 „Zaključak o tome da određena osoba imao svojstvo povezane osobe u smislu člana 4. stav 1. tačka d) ZONSIKD ne može se zasnivati isključivo na njenom srodstvu sa osumnjičenom, odnosno optuženom osobom, nego je potrebno utvrditi postojanje okolnosti uz koje navedena zakonska odredba veže svojstvo povezane osobe u smislu tog zakona“ – navedeno u rješenju Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 026508 19 kž 52 od 27.05.2019. godine.

²²22 Rješenje Vrhovnog suda FBiH broj 04 0 K 009666 21 Kž 2 od 02.06.2021. godine.

Emir NERADIN,

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U
PRAKSI VRHOVNOG SUDA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE (69-87)

drži u posjedu. Uz uvjet da takvo oduzimanje u obliku u kojem je stečena nije moguće, učinitelj se obavezuje na isplatu novčanog iznosa koji odgovara protivvrijednosti pribavljene imovinske koristi.²³ Moguće je primijeniti oba načina oduzimanja u istom predmetu, ako je dio imovinske koristi moguće oduzeti u obliku u kojem je pribavljen, a za ostali dio učinitelja obavezati na isplatu srazmjernog novčanog iznosa.²⁴ U svakom slučaju iz izreke presude mora jasno proizlaziti koji način oduzimanja imovinske koristi je primijenjen.²⁵

Odredba člana 11. ZONSIKD predviđa iste načine oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, s tim da dodatno propisuje da sud utvrđuje da stvari ili prava koja se oduzimaju (za koje se utvrđuje i njihova novčana protivvrijednost) postaju vlasništvo Federacije Bosne i Hercegovine i da ih optuženi ili povezana osoba mora odmah predati Federaciji Bosne i Hercegovine, prenijeti prava ili isplatiti novčani iznos srazmjernan pribavljenoj imovinskoj koristi u roku od 15 dana od pravosnažnosti presude.

Visina imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom utvrđuje se redovnim dokaznim sredstvima. Ako bi utvrđivanje visine imovinske koristi bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama ili sa znatnim odugovlačenjem postupka, odredba člana 415. ZKP FBiH ovlašćuje sud da visinu imovinske koristi utvrdi po slobodnoj ocjeni. U sudskoj praksi se naglašava da se „imov-

²³ Primjer izreke presude kojom se oduzima imovinska korist pribavljena krivičnim djelom na način da se optuženi obavezeju na isplatu novčanog iznosa srazmjernog pribavljenoj imovinskoj koristi: „Na osnovu člana 114. i 115. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, te čl. 10. stav 4. i 11. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, od optuženih se oduzima imovinska korist u iznosu od 300,00 KM koji novac postaje vlasništvo Federacije Bosne i Hercegovine, pa se optuženi obavezuju na isplatu iznosa od po 150,00 KM u korist budžeta Federacije Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana od pravomoćnosti presude, pod prijetnjom izvršenja.“ - iz presude Vrhovnog suda FBiH broj 03 0 K 009103 21 Kžk 2 od 28.07.2021. godine.

²⁴ Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 03 0 K 019938 21 Kžk od 29.04.2021. godine.

²⁵ U rješenju Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 021092 21 Kž 2 od 18.11.2021. godine se navodi: „Nadalje, osnovano se žalbom braniteljice optuženog N.B., advokata S.G., ukazuje da je izreka pobijane presude nerazumljiva i na bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH, budući da je prvostepeni sud izrekom presude odredio da se od optuženog N.B. oduzima imovinska korist pribavljena krivičnim djelom i to dionice L. osiguranja i emitenta P.b. Sarajevo u vrijednosti od 920.946,37 KM, a koji iznos je optuženi dužan platiti u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude. Imajući u vidu navedeno izreka je nerazumljiva jer je nejasno da li se oduzimaju dionice ili se oduzima novčani iznos obzirom da je određeno da je navedeni novčani iznos optuženi dužan platiti u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude.“

Emir NERADIN,

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U
PRAKSI VRHOVNOG SUDA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE (69-87)

inska korist redovno oduzima od optuženog u iznosu kojeg je on realno pribavio, a tek ako bi to utvrđivanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama ili sa znatnim odugovlačenjem postupka, onda se iznos pribavljene imovinske koristi u skladu sa članom 415. ZKP FBiH za svakog optuženog utvrđuje po slobodnoj ocjeni. Kako ovu odredbu ne sadrži ZONSIKD, niti propisuje drugačije kada je u pitanju utvrđivanje imovinske koristi, ona se može primijeniti temeljem člana 1. stav 3. ZONSIKD.

Potrebno je utvrditi visinu imovinske koristi koja se oduzima u odnosu na svakog optuženog pojedinačno.²⁶ Mjerom oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom od optuženog se ne može oduzeti imovina koja se ne nalazi u njegovom „vlasništvu“, nego u vlasništvu drugih osoba na koje je prenesena, kao što je otac, majka, drugi srodnici i sl. U tom slučaju radi se o osobama na koje je imovinska korist prenesena, odnosno povezanim osobama i može se od njih oduzeti samo ukoliko su ispoštovana pravila postupka (pozivanje tih osoba na glavni pretres i poučavanje o pravima u vezi sa utvrđivanjem imovinske koristi) i utvrđeno postojanje zakonskih uvjeta za oduzimanje imovinske koristi od osoba na koje je prenesena, odnosno povezanih osoba.²⁷

Visina imovinske koristi se utvrđuje s obzirom na vrijeme sticanja takve imovinske koristi.²⁸ U izreci se mora određeno utvrditi u čemu se sastoji i koja imovinska korist se oduzima.²⁹ Budući da se u praksi može primjetiti nerijetko korištenje izraza „najmanje“ kod označavanja iznosa imovinske koristi stečene

²⁶ „Ako se ne može utvrditi iznos imovinske koristi koju je pribavio svaki od saizvršitelja u učinjenju krivičnog djela, sud će, u skladu sa članom 415. ZKP FBiH, utvrditi po slobodnoj ocjeni iznos imovinske koristi koju je pribavio svaki od njih i pojedinačno oduzeti od svakog saizvršitelja tako utvrđeni iznos imovinske koristi” - rješenje Vrhovnog suda FBiH broj 03 0 K 019938 20 Kž 2 od 17.11.2020. godine.

²⁷ U tom smislu vidjeti presudu Vrhovnog suda FBiH broj 03 0 K 007924 12 Kž 8 od 22.05.2013. godine (stav objavljen u Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda FBiH broj 1-2, januar-decembar 2013. godine, Sarajevo).

²⁸ „Ovaj sud je na osnovu člana 114. stav 1. i 2. KZ FBiH, od optuženog P.J. oduzeo imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom za koje ga je oglasio krivim (prodajom naprijed navedenih krivotvorenih dokumenata), u ukupnom iznosu od 2.500 EUR (što u protuvrijednosti iznosi 4.889,57 KM, prema kursnoj listi u vrijeme izvršenja krivičnog djela)” - presuda Vrhovnog suda FBiH broj 02 0 K 001338 24 Kž od 02.04.2025. godine.

²⁹ Međutim, iz odredbe člana 115. stav 1. KZ FBiH proizilazi da sud mora utvrditi o kojoj se imovinskoj koristi radi i ako je riječ o novčanom iznosu određeno navesti koji se to iznos oduzima - presuda Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 030269 19 Kž 13 od 15.04.2020. godine.

Emir NERADIN,

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U
PRAKSI VRHOVNOG SUDA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE (69-87)

krivičnim djelom u optužnicama, a slijedom toga i u presudama, korisno je istaći da to samo po sebi ne čini izreku presude nerazumljivom.³⁰

Iz odredbi članova 115. stav 2. i 3. KZ FBiH i odredbe člana 15. ZONSIKD proizlazi da je u našem pravnom sistemu prihvaćen neto sistem utvrđivanja visine pribavljene imovinske koristi. Imovinsku korist mogu predstavljati prihodi i plodovi imovinske koristi stečene krivičnim djelom, što može biti posebno značajno kod krivičnih postupaka koji dugo traju, a imovina koja je stečena krivičnim djelom donosi prihode, odnosno plodove. Učinitelju se neće priznati kao troškovi sredstva uložena u pripremanje, počinjenje ili prikrivanje krivičnog djela, niti uloženi rad, s obzirom na pravilo da niko ne može zadržati korist od kriminalne djelatnosti.

5. Zaštita oštećenog

Ako je imovinskopravni zahtjev oštećenog upravljen na predmet ili vrijednost koja odgovara imovinskoj koristi koja je pribavljena izvršenjem krivičnog djela, princip koji proizlazi kako iz odredbi ZONSIKD-a, tako i iz odredbi KZ FBiH i ZKP FBiH, jeste da prioritet ima imovinskopravni zahtjev oštećenog. Tako je odredbom člana 2. stav 3. ZONSIKD-a propisano da su sud i drugi organi tokom cijelog postupka za oduzimanje imovinske koristi dužni voditi računa o ostvarenju prava osoba oštećenih krivičnim djelom te starati se o zaštiti prava trećih osoba. U stavu 4. istoga člana pomenutog zakona propisana je primjena odredbi KZ FBiH i ZKP FBiH koje se odnose na imovinskopravni zahtjev koji isključuje oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Prema odredbi člana 116. stav 1. KZ FBiH, ako je oštećenom dosuđen imovinskopravni zahtjev sud izriče oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom ukoliko ona prelazi dosuđeni imovinskopravni zahtjev oštećenog. Pored toga, predviđeno je i pravo oštećenog (koji je u pogledu podnesenog imovinskopravnog zahtjeva upućen na parnični postupak i oštećenog koji nije ni podnio imovinskopravni zahtjev) na namirenje iz vrijednosti koja je oduzeta kao imovinska korist pribavljena krivičnim djelom, uz uvjet da pokrene parnični postupak u rokovima koje propisuje zakon (u roku od šest mjeseci ako je upućen da imovinskopravni zahtjev ostvaruje u parničnom postupku, odnosno u roku od tri mjeseca ako nije podnio

³⁰ Rješenje Vrhovnog suda FBiH broj 01 0 K 008390 23 Kž 9 od 22.01.2024. godine.

Emir NERADIN,

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U
PRAKSI VRHOVNOG SUDA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE (69-87)

imovinskopravni zahtjev) i u roku od tri mjeseca od pravosnažnosti odluke kojom je utvrđen njegov zahtjev zatraži namirenje iz oduzete vrijednosti.³¹

U vezi prethodno navedenog ZKP FBiH sadrži procesnu odredbu koja rješava konkurenciju imovinskopravnog zahtjeva oštećenog i dužnosti oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom na način da propisuje da „ako je oštećeni podnio imovinskopravni zahtjev u pogledu povraćaja predmeta pribavljenih krivičnim djelom, odnosno u pogledu novčanog iznosa koji odgovara vrijednosti stvari, imovinska korist će se utvrđivati samo u onom dijelu koji nije obuhvaćen imovinskopravnim zahtjevom“. Ovu odredbu je potrebno tumačiti na način da se u slučaju podnošenja imovinskopravnog zahtjeva oštećenog, imovinska korist utvrđuje i oduzima samo ukoliko prelazi dosuđeni imovinskopravni zahtjev (član 116. stav 1. KZ FBiH), ali i u slučaju kada sud iz bilo kojeg razloga ne uvaži imovinskopravni zahtjev oštećenog i uputi da svoj zahtjev ostvaruje u parničnom postupku. Stoga, i kada je oštećeni podnio imovinskopravni zahtjev, a sud ga iz određenih razloga ne usvoji, nego oštećenog uputi na parnični postupak, dužan je da utvrdi i oduzme imovinsku korist stečenu krivičnim djelom, u skladu sa općim principom da niko ne može zadržati imovinsku korist stečenu krivičnim djelom, pri čemu oštećeni, u skladu sa ranije pomenutim odredbama o zaštiti oštećenog, ima pravo da zatraži namirenje iz iznosa oduzete vrijednosti.³²

Korisno je podsjetiti da sud ne može oštećenog uputiti da imovinskopravni zahtjev ostvaruje u parničnom postupku ako iz izreke presude kojom se oglašava krivim proizlazi da je utvrđen tačan iznos štete nastale za oštećenog učinjenjem krivičnog djela, koja nije naknađena tokom postupka, a oštećeni je podnio prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva. U takvoj situaciji sud ne može ni oduzeti imovinsku korist, jer su se u smislu odredbe člana 212. stav 3. ZKP FBiH stekli uvjeti da dosudi imovinskopravni zahtjev oštećenom (ako je pravilno opredjeljen). Suprotno postupanje suda bi

³¹ Član 116. stavovi 2. i 3. KZ FBiH.

³² Navedena odredba je u praksi izazivala određene dvojbe. Međutim, u presudi broj 28 0 K 018584 18 Kžž od 14.03.2019. godine, Vrhovni sud FBiH je našao opravdanim zaključak suda da oštećene uputi na parnični postupak u pogledu imovinskopravnog zahtjeva iz razloga što nisu opredjelili njegovu visinu, ali je našao osnovanim žalbeni prigovor tužitelja da je sud bio dužan od optužene oduzeti imovinsku korist koju je pribavila krivičnim djelom i da takva obaveza suda proizilazi iz odredbe člana 114. stav 1. i 2. KZ FBiH i odredbe člana 2. stav 6. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, pa je u tom pravcu i prenačio pobijanu presudu.

Emir NERADIN,

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U
PRAKSI VRHOVNOG SUDA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE (69-87)

predstavljalo bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 2. u vezi sa članom 212. stav 3. ZKP FBiH.³³

6. Postupak oduzimanja imovinske koristi

Kada se imovinska korist u redovnom postupku oduzima od optuženog (naznaka o imovinskoj koristi stečenoj krivičnim djelom sadržana u činjeničnom opisu krivičnog djela za koje se optuženi tereti), tj. rješava zajedno s glavnom stvari (odlučivanje o optužnici), optuženi je upoznat da mu se, pored ostalog, stavlja na teret da je pribavio imovinsku korist izvršenjem krivičnog djela, da to može osporavati, postavljati pitanja svjedocima i vještacima, davati obrazloženja u vezi s provedenim dokazima i predlagati izvođenje dokaza. Dakle, i u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom optuženi uživa procesna prava koja mu pripadaju u smislu prava na pravično suđenje.

Bitno je naglasiti da su standardi pravičnog suđenja primjenjivi i kada dolazi u obzir oduzimanje imovinske koristi od osoba (fizičkih i pravnih) na koje je takva korist prenesena, u skladu sa zakonskim uvjetima (član 115. stav 1. KZ FBiH i član 4. stav 1. tačka d. ZONSIKD). Sud mora takvu osobu (fizičku osobu ili predstavnika pravne osobe, odnosno povezanu osobu u smislu odredbe člana 4. stav 1. tačka d.) pozvati na glavni pretres, uz upozorenje da će se postupak provesti i bez njene prisutnosti ako se ne odazove, s tim da ako nije pozvana kao svjedok takva osoba se saslušava poslije optuženog, ukoliko je optuženi odlučio da da iskaz u svojstvu svjedoka.³⁴ Osoba na koju je imovinska korist prenesena, odnosno povezana osoba u smislu pomenutih odredbi ZONSIKD-a ima pravo da predlaže dokaze u vezi sa utvrđivanjem imovinske koristi i da postavlja pitanja optuženom,

³³ Rješenje Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 039969 22 Kž 9 od 02.02.2023. godine, objavljeno u: *Bilten sudske prakse Vrhovnog suda FBiH broj 1-2*, Sarajevo, 2023., str.37-39).

³⁴ Mjerom oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom od optuženog se ne može oduzeti imovina koja se ne nalazi u njegovom „vlasništvu“, nego u vlasništvu drugih osoba na koje je prenesena, kao što je otac, majka, drugi srodnici i sl. U tom slučaju radi se o osobama na koje je imovinska korist prenesena, odnosno povezanim osobama i može se od njih oduzeti samo ukoliko su ispoštovana pravila postupka (pozivanje tih osoba na glavni pretres i poučavanje o pravima u vezi sa utvrđivanjem imovinske koristi) i utvrđeno postojanje zakonskih uvjeta za oduzimanje imovinske koristi od osoba na koje je prenesena, odnosno povezanih osoba. U tom smislu vidjeti presudu Vrhovnog suda FBiH broj 03 0 K 007924 12 Kž 8 od 22.05.2013. godine, objavljeno u: *Bilten sudske prakse Vrhovnog suda FBiH broj 1-2*, Sarajevo, 2013., str. 5-6).

Emir NERADIN,

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U
PRAKSI VRHOVNOG SUDA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE (69-87)

svjedocima i vještacima, i na nju se ne odnosi isključenje javnosti.³⁵ Propust suda da postupi na navedeni način, predstavljao bi bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 2. u vezi sa članom 314. stav 1. do 4. ZKP FBiH, zavisno koja od navedenih odredbi je prekršena u konkretnom slučaju.³⁶

ZKP FBiH u odredbi člana 415. daje sudu ovlaštenje da visinu imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom utvrdi po slobodnoj ocjeni, ako bi njeno utvrđivanje bilo povezano sa nesrazmjernim teškoćama ili sa znatnim odugovlačenjem postupka. Vrhovni sud FBiH je ovu odredbu protumačio na način da iz nje proizlazi da se imovinska korist oduzima pojedinačno od svakog optuženog i u iznosu koji je realno pribavio. To su odlučne činjenice koje je sud dužan da utvrdi i obrazloži u pismeno izrađenoj presudi. Tek u slučaju ako sud utvrdi da bi redovno utvrđivanje imovinske koristi bilo povezano sa znatnim teškoćama ili znatnim odugovlačenjem postupka, onda iznos imovinske koristi, u skladu sa članom 415. ZKP FBiH, za svakog optuženog sud utvrđuje po slobodnoj ocjeni.

Posebno pravilo se odnosi na oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u presudi koju sud donosi na osnovu sporazuma o priznanju krivnje. Budući da se ta presuda zasniva na sporazumu između stranaka, iako se imovinska korist oduzima po sili zakona, a sud i u slučaju izostanka prijedloga tužitelja postupuje po službenoj dužnosti, presudom koju donosi na osnovu sporazuma o priznanju krivnje sud može oduzeti imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom samo ako je to sadržano u zaključenom sporazumu i u visini koja je navedena u zaključenom sporazumu o priznanju krivnje.

Na kraju je korisno podsjetiti na obavezu suda da u postupku ponovnog odlučivanja o oduzimanju imovinske koristi, ukoliko ranije nije bilo žalbe izjavljene zbog odluke o oduzimanju imovinske koristi, presudu ne može izmijeniti na štetu optuženog, zbog primjene principa zabrane *reformatio in peius*.³⁷

³⁵ Član 414. ZKP FBiH.

³⁶ Vidjeti rješenje Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 002471 23 Kž 6 od 15.11.2023. godine.

³⁷ Presuda Vrhovnog suda FBiH broj 09 0 K 026779 20 Kžk od 07.08.2020. godine.

7. Zaključak

Sa donošenjem posebnog zakona o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom (ZONSIKD-a) i početkom njegove primjene u Federaciji Bosne i Hercegovine, materija oduzimanja imovinske koristi regulisana je osnovnim krivičnim zakonodavstvom (KZ FBiH i ZKP FBiH) za grupu krivičnih djela za koje je propisana kazna zatvora u trajanju manjem od tri godine, dok se za ostala krivična djela primarno primjenjuje ZONSIKD, a osnovno krivično zakonodavstvo u dijelu na koji upućuju odredbe ZONSIKD-a. Iako je u značajnoj mjeri podrobnije regulisao određena pitanja, primjena ZONSIKD-a u praksi kao novog zakona izazvala je potrebu za tumačenjem niza odredbi, ne samo toga zakona nego i njegovog odnosa sa važećim KZ FBiH i ZKP FBiH. U dosadašnjoj praksi Vrhovni sud FBiH je u okviru svoje (drugostepene) nadležnosti zauzeo mnoštvo stavova koji se, između ostalog, tiču i pitanja redovnog postupka oduzimanja imovinske koristi. To se u najkraćem odnosi na pitanja primjene i vremenskog važenja pojedinih zakona koji regulišu ovu materiju, osnova za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, načina oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, zaštite oštećenog i postupka oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Ta sudska praksa predstavlja značajan doprinos prevladavanju teškoća u tumačenju i primjeni odredbi relevantnih zakona, a posebno ZONSIKD-a, kao novog posebnog zakona koji je u Federaciji Bosne i Hercegovine u primjeni već preko deset godina. Pored značaja za praktičnu primjenu, ova sudska praksa može poslužiti i kao koristan materijal za eventualno noveliranje pomenutog zakonodavstva u cilju otklanjanja uočenih manjkavosti i njegovog unapređenja.

Bibliografija:

1. Babić, M., Filipović, Lj., Marković, I. i Rajić, Z., Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, Knjiga I, Zajednički projekat Vijeća Evrope i Evropske komisije, Sarajevo, 2005. godina.
2. Ivičević, E., Utvrđivanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom u hrvatskom pravu i sudskoj praksi, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol. 11, broj 1/2004.
3. Petrović, B., Jovašević, D. i Ferhatović, A., Krivično pravo II (Saučesništvo, krivične sankcije i posebni dio), Pravni Fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2016. godina.
4. Siječić-Čolić, H., Hadžiomerađić, M., Jurčević, M., Kaurinović, D., Simović, M., Komentari Zakona o krivičnom/Kaznenom postupku u

Emir NERADIN,

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U
PRAKSI VRHOVNOG SUDA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE (69-87)

Bosni i Hercegovini, Zajednički projekat Vijeća Evrope i Evropske komisije, Sarajevo 2005. godine.

Izvori sudske prakse:

1. Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine, *Bilten sudske prakse Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 1-2*, Sarajevo, januar-decembar 2013. godine,
2. Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine, *Bilten sudske prakse Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 1-2*, Sarajevo, januar-decembar 2018. godine,
3. Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine, *Bilten sudske prakse Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 1-2*, Sarajevo, januar-decembar 2020. godine,
4. Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine, *Bilten sudske prakse Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 1-2*, Sarajevo, januar-decembar 2023. godine,
5. Odluke Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine:
 - a. 09 0 K 031067 21 Kž 16,
 - b. 09 0 K 023899 19 Kž 28,
 - c. 03 0 K 009103 21 Kžk 2,
 - d. 09 0 K 026508 19 kž 52
 - e. 04 0 K 009666 21 Kž 2,
 - f. 03 0 K 009103 21 Kžk 2,
 - g. 03 0 K 019938 21 Kžk,
 - h. 09 0 K 021092 21 Kž 2,
 - i. 03 0 K 019938 20 Kž 2,
 - j. 02 0 K 001338 24 Kžk,
 - k. 01 0 K 008390 23 Kž 9,
 - l. 28 0 K 018584 18 Kžž,
 - m. 09 0 K 002471 23 Kž 6,
 - n. 03 0 K 019938 20 Kž 2,
 - o. 09 0 K 026779 20 Kžk.
6. Presuda Suda Bosne i Hercegovine broj S1 2 003344 11 Kž 4 od 19.05.2011. godine.
7. Odluku Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj I Kž-Us-83/2021-4 od 27.01.2022. godine